
ЕКОНОМІКА Й УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

DOI: <http://doi.org/10.37734/2409-6873-2019-4-3> УДК 658.1(477):[339.162:658.715.2]](045)

ТОРГИ З ОБМЕЖЕНОЮ УЧАСТЮ: ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ Й УСТАНОВАМИ В УКРАЇНІ

В. А. КУЛИК, доктор економічних наук, доцент;
Є. А. КАРПЕНКО, кандидат економічних наук, доцент
(Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»)

Анотація. *Мета статті* полягає у вивченні механізму проведення торгів з обмеженою участю та обґрунтуванні можливостей їх застосування в Україні. **Методика дослідження.** *Вирішення поставлених у статті завдань* здійснено за допомогою таких загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: аналізу та синтезу, систематизації, порівняння та узагальнення, діалектичного підходу. **Результати.** *Досліджено особливості проведення публічних закупівель із застосуванням процедури торгів з обмеженою участю. Досліджено підходи до оцінки учасників під час кваліфікаційного відбору. Обґрунтовано необхідність урахування в методиці оцінки не лише розміру кваліфікаційного критерію, а і його вагового коефіцієнта, а оцінювання проводити, виходячи із специфіки предмета закупівлі. Доведено необхідність застосування торгів з обмеженою участю для підвищення якості закупівель і гармонізації системи закупівель із стандартами ЄС. Практична значущість результатів дослідження.* У статті наведено алгоритми здійснення першого та другого етапів проведення торгів з обмеженою участю й обґрунтовано, що впровадження нових процедур закупівлі сприятиме підвищенню якості закупівель і сприятиме гармонізації із законодавством Європейського Союзу.

Ключові слова: закупівля, директиви Європейського Союзу, публічні закупівлі, процедура закупівлі, тендер, торги, торги з обмеженою участю.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Правове регулювання сфери публічних закупівель здійснюється відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі». Останнє оновлення Закону, яке відбулося 01.01.2019 року, пов'язане з необхідністю вдосконалення практики та підвищення якості закупівельної діяльності, гармонізації законодавства про публічні закупівлі в Україні з директивами Європейського Союзу. Новацією Закону є нова процедура закупівлі, яка позитивно зарекомендувала себе в інших європейських країнах. Тому актуальним є дослідження механізму її здійснення та можливості застосування в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання вдосконалення сфери публічних закупівель перебуває в центрі уваги вчених. Г. С. Севостьяновою здійснено аналіз сучасного стану нормативно-правового забезпечення системи публічних закупівель України в контексті євроінтеграції та надано пропозиції щодо його подальшого вдосконалення [1, с. 91]. І. М. Парасій-Вергуненко розроблено методику аналізу публічних закупівель України на мікро- та макрорівнях в умовах запровадження системи електронних закупівель «Прозоро» з метою посилення контролю за використанням бюджетних коштів [3, с. 66]. О. І. Міняйло та А. М. Костенко досліджено сучасний стан державних закупівель в Україні, визначено перспективи їх розвитку та описано послідовність проведення конкурентних торгів у системі електронних закупівель [4, с. 138]. М. С. Письменною досліджено міжнародний досвід публічних закупівель [4, с. 47].

Разом із тим порядок проведення торгів з обмеженою участю як механізм вдосконалення сфери публічних закупівель в Україні ще не досліджений науковцями. Хоча, у країнах ЄС для проведення закупівель у рамках динамічної системи закупівель замовники використовують саме процедури з обмеженою участю.

Ураховуючи зміни у сфері публічних закупівель та прийняття нової редакції Закону України «Про публічні закупівлі», дослідження особливостей проведення торгів з обмеженою участю є актуальним і необхідним.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є вивчен-

ня механізму проведення торгів з обмеженою участю та обґрунтування необхідності їх застосування в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Основним напрямом розвитку системи публічних закупівель в Україні є гармонізація законодавства про публічні закупівлі в Україні з директивами Європейського Союзу. Одним з елементів такого зближення є запровадження нової для України процедури закупівлі – торгів з обмеженою участю, які передбачені Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення публічних закупівель» [2] і набули популярності в європейських країнах.

Відповідно до Директиви 2014/24 ЄС [6] торги з обмеженою участю – це одна з конкурентних процедур закупівлі, яка, як і процедура відкритих торгів, може застосовуватись у будь-яких випадках.

На відміну від цього, в українському законодавстві передбачено, що торги з обмеженою участю проводяться в разі потреби попередньої перевірки кваліфікації учасників шляхом проведення кваліфікаційного відбору та якщо очікувана вартість закупівлі перевищує суму, еквівалентну 133 тис. євро (для товарів і послуг) та 5 150 тис. євро (для робіт) [2].

Торги з обмеженою участю проводяться у два етапи.

На першому етапі відбувається публікація оголошення про проведення торгів з обмеженою участю та проводиться кваліфікаційний відбір учасників процедури закупівлі (рис. 1).

Відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі» та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення публічних закупівель» [2] оголошення про проведення торгів з обмеженою участю, тендерну документацію та проект договору про закупівлю замовник оприлюднює в електронній системі закупівель у строк, що не перевищує 30 днів до кінцевої дати отримання документів, поданих на кваліфікаційний відбір.

На відміну від публікації оголошення для інших процедур закупівлі, оголошення про проведення торгів з обмеженою участю також додатково оприлюднюється англійською мовою.

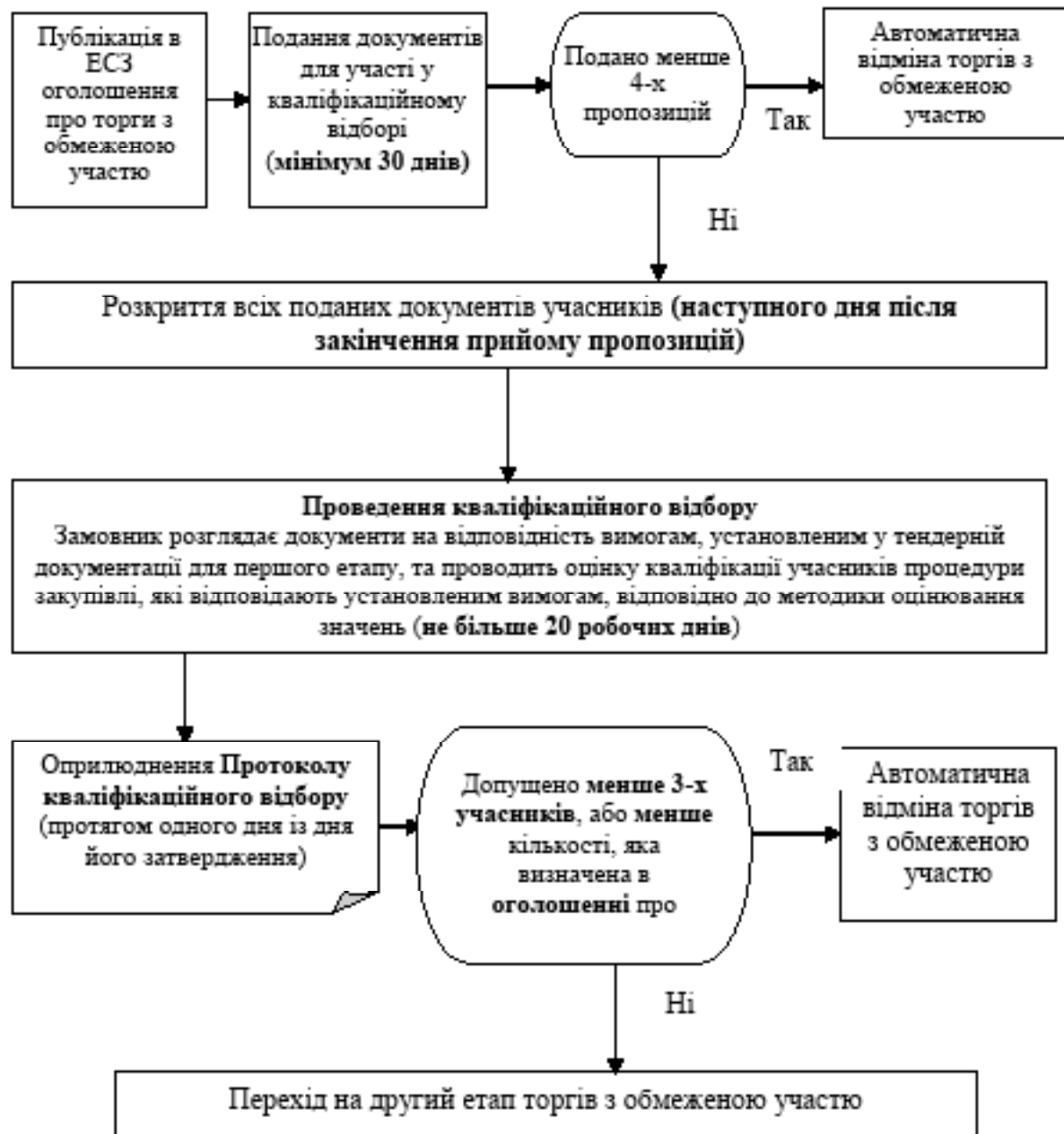

Рис. 1. Перший етап торгів з обмеженою участю

Відмітимо, що особливістю проведення торгів з обмеженою участю є те, що замовник має право пропонувати замовникам подавати документи для участі у кваліфікаційному відборі.

З цією метою замовник через електронну систему закупівель може надіслати запрошення до участі в торгах. Таке запрошення є аналогічним за змістом оголошенню про проведення торгів з

обмеженою участю.

Інформація, яка повинна бути наведена в оголошенні про проведення торгів з обмеженою участю та в запрошенні до торгів, узагальнена на рис. 2.

Інша інформація, необхідна для участі в торгах з обмеженою участю, зазначається замовником у тендерній документації.

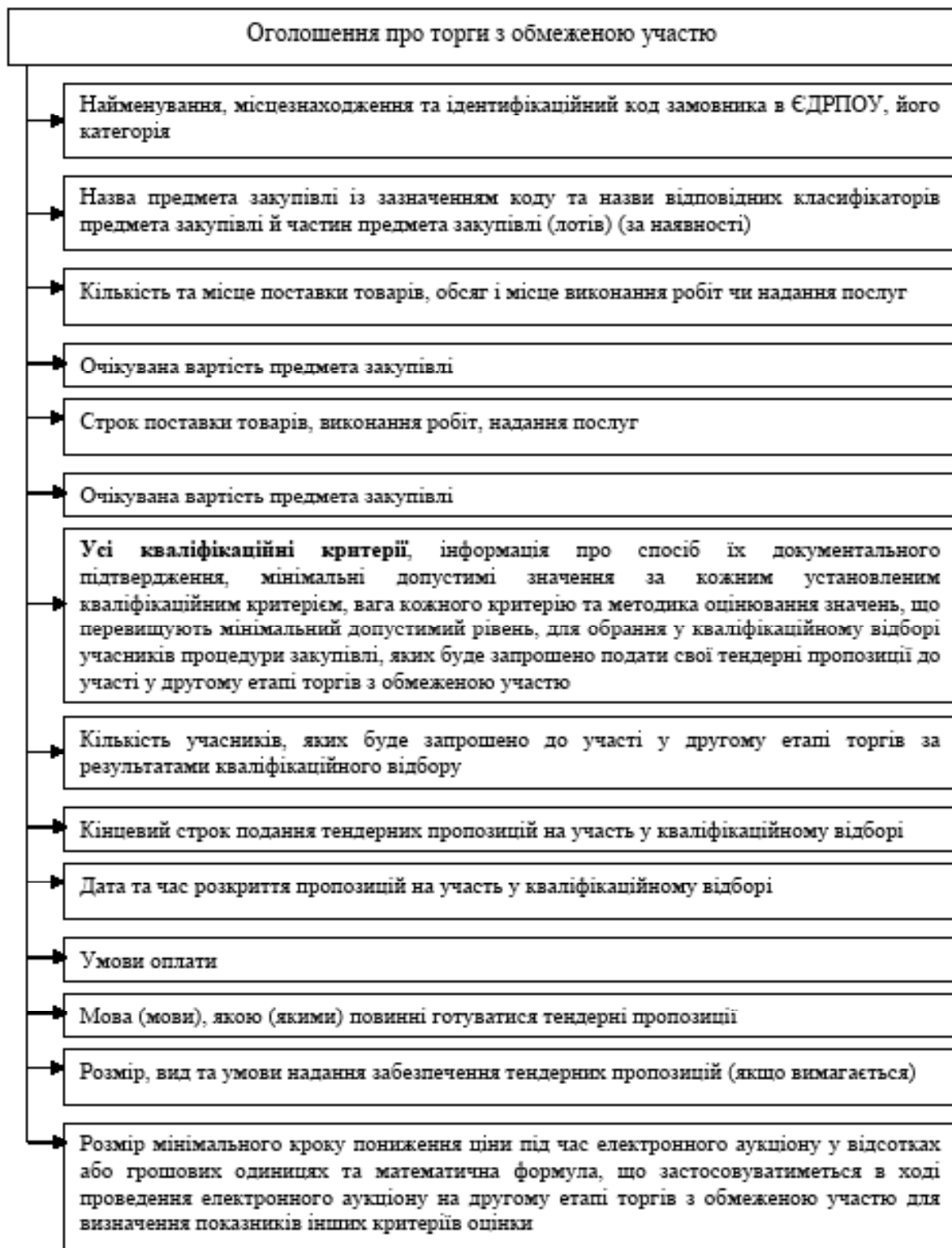

Рис. 2. Інформація, яка наводиться в оголошенні про проведення торгів з обмеженою участю

Протягом, як мінімум, 30 днів із дня оприлюднення оголошення про проведення торгів з обмеженою участю, учасники процедури закупівлі мають право подавати документи для учас-

ті у кваліфікаційному відборі.

Інформація, що підтверджується документами, поданими для кваліфікаційного відбору, наведена на рис. 3.

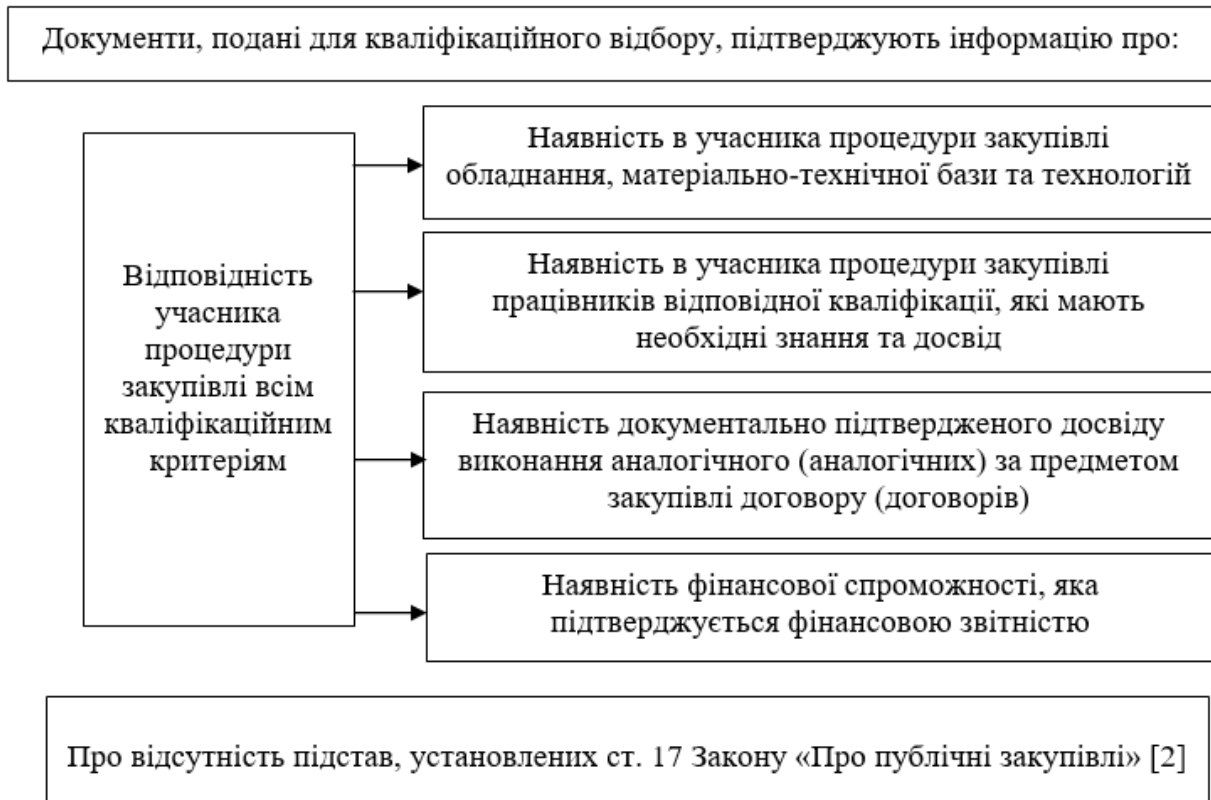

Рис. 3. Інформація, яка підтверджується документально на етапі кваліфікаційного відбору

Відмітимо, що за вимогами Директиви 2014/24/ЄС [6] також передбачено перевірку підприємств на предмет наявності підстав для відмови їм в участі в торгах. Разом із тим не встановлено обов'язковий перелік таких критеріїв. На розсуд замовника така перевірка може передбачати оцінювання технічної і фінансової спроможності підприємств.

Достатній рівень конкуренції в торгах з обмеженою участю забезпечується тим, що торги автоматично відмінюються електронною системою закупівель, якщо для участі у кваліфікаційному відборі документи подали менше ніж чотири учасники.

В іншому випадку наступного дня після завершення строку подання документів для участі у кваліфікаційному відборі в електронній системі закупівель розкривається вся інформація в поданих учасниками документах.

Відмітимо, що за вимогами Європейського Союзу [6] на процедуру торгів з обмеженою участю повинно бути подано не менше п'яти тендерних пропозицій.

Після розкриття документів замовник їх розглядає на відповідність вимогам, установленим у тендерній документації для першого етапу, та проводить оцінку кваліфікації учасників процедури закупівлі, які відповідають встановленим

вимогам, відповідно до методики оцінювання значень. Максимальний строк розгляду на першому етапі становить 20 днів.

За результатами розгляду й оцінки кваліфікаційного відбору та оприлюднює його в системі не пізніше наступного дня після затвердження протоколу. Після цього електронною системою закупівель протокол автоматично розсилається всім учасникам процедури закупівлі.

Особливістю торгів з обмеженою участю, яка відсутня у всіх інших процедурах закупівлі, є те, що замовник в оголошенні має право встановити максимальну кількість учасників, які можуть бути допущені до подання тендерної пропозиції. Але ця норма також присутня і в законодавстві щодо проведення закупівель у ЄС.

Уважаємо, що наявність такого обмеження в подальшому може спричинити складності під час кваліфікаційного відбору, якщо кількість учасників, які подали пропозиції, буде більшою, ніж зазначена в оголошенні. Тоді замовник буде змушений на першому етапі проводити відбір учасників із кандидатів, які пройшли кваліфікаційний відбір. Це може збільшити ризик необ'єктивного відбору кандидатів і поставити під сумнів ефективність усієї процедури закупівлі.

Для проведення кваліфікаційного відбору замовник повинен розробити методику оцінки. Закордонний досвід свідчить про те, що така методика передбачає ранжування учасників за доходами та кількістю працівників. Перевага надається тим підприємствам, які мають високі обороти або великий кваліфікований штат. На нашу думку, такий підхід не може бути застосований для України, так як він передбачає дискримінацію суб'єктів малого та середнього підприємництва.

У методиці оцінки потрібно враховувати не лише розмір кваліфікаційного критерію, а і його

ваговий коефіцієнт. Оцінювання слід проводити, виходячи із специфіки предмета закупівлі.

Якщо за результатами кваліфікаційного відбору до участі у другому етапі торгів з обмеженою участю допущено кількість учасників процедури закупівлі, яка визначена в оголошенні, або якщо кількість учасників, допущених до другого етапу, становить не менше ніж три учасника, то після оприлюднення протоколу кваліфікаційного відбору розпочинається другий етап торгів з обмеженою участю, схема якого наведена на рис. 4.

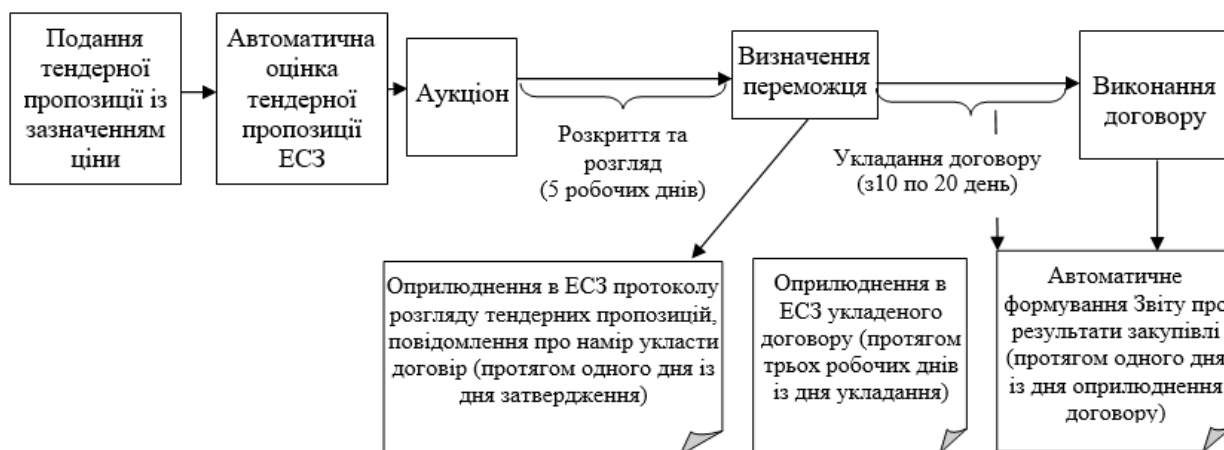

Рис. 4. Порядок реалізації другого етапу торгів з обмеженою участю

На другому етапі торгів з обмеженою участю замовник запрошує учасників, які допущені до другого етапу, подати тендерну пропозицію із зазначенням ціни. Строк подання тендерних пропозицій при цьому не повинен бути менший ніж 25 днів.

У тендерній пропозиції надається інформація про:

- відповідність технічним, якісним та іншим характеристикам предмета закупівлі;
- умови поставки;
- час та місце, де виконуватимуться роботи чи надаватимуться послуги.

Під час розкриття тендерних пропозицій для участі у другому етапі автоматично розкривається вся інформація, крім інформації із зазначенням ціни, яка відкривається під час аукціону. У подальшому замовники й учасники процедури закупівлі не можуть ініціювати будь-які переговори з питань внесення змін до змісту або ціни поданої тендерної пропозиції.

Розгляд та оцінка тендерних пропозицій здійснюються аналогічно до розгляду та оцінки у відкритих торгах і конкурентному діалозі.

Аналізуючи особливості проведення торгів з обмеженою участю, слід відмітити, що механізм поділу процедури торгів з обмеженою участю на два етапи дозволяє замовнику вже на першому етапі відібрати лише тих учасників, які пройшли кваліфікаційний відбір. Такий алгоритм проведення процедури дозволяє замовнику підвищити ефективність використання часу вповноваженої особи за рахунок зменшення кількості тендерних пропозицій, які потрібно їй проаналізувати.

Для підприємств, які є учасниками торгів з обмеженою участю, перевагою є те, що вони можуть використовувати ресурси для підготовки тендерної пропозиції без ризику її відхилення із причин, що не стосуються безпосередньо змісту тендерної пропозиції.

Позитивним є також і те, що оцінці підлягають усі чотири критерії, установлені законодавством. Це забезпечить придбання замовником більш якісних товарів, робіт, послуг та зменшить ризику зриву договорів у майбутньому через неспроможність їх виконання постачальником, недостатність у підприємства-переможця фінансових можливостей, матеріально-технічної бази,

кваліфікованих працівників, досвіду роботи в певній сфері.

Загалом ми позитивно оцінюємо зміни в законодавстві щодо запровадження процедури торгів з обмеженою участю. Уважаємо, що ця процедура є найбільш адекватною в ході проведення закупівель послуг і виконання робіт із великим рівнем складності. Разом із тим у законодавстві України таке обмеження не встановлено й дозволено її застосовувати як для закупівлі робіт, так і для закупівлі товарів, вартість яких більша певної межі.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Торги з обмеженою участю проводяться у два етапи. На першому етапі документально підтверджуються всі кваліфікаційні критерії, установлені законодавством. Це сприяє підвищенню якості придбаних замовником товарів, робіт, послуг та зменшує ризики зриву договорів у майбутньому через неспроможність їх виконання постачальником, недостатність у підприємства-переможця фінансових можливостей, матеріально-технічної бази, кваліфікованих працівників або досвіду роботи в певній сфері. Уважаємо, що ця процедура закупівлі найбільш прийнятна для закупівель, за якими важливою є спроможність учасників забезпечити успішне досягнення результатів, передбачених договором, а критеріями оцінювання є не лише ціна, а ще і якість. Другий етап торгів з обмеженою участю є подібним до відкритих торгів і конкурентного діалогу.

Подальшими напрямками досліджень є визначення нових можливостей удосконалення процедур закупівель.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Севостьянова Г. С. Сучасний стан нормативно-правового забезпечення публічних закупівель в Україні / Г. С. Севостьянова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2016. – № 10. – Ч. 2. – С. 91–96.
2. Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення публічних закупівель» [Електронний ресурс] : Закон України від 19 вересня 2019 р. № 114-IX. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/114-20> (дата звернення: 01.11.2019). – Назва з екрана.
3. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз публічних закупівель: методичні та практичні аспекти / І. М. Парасій-Вергуненко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. : Економіка. – 2017. – № 7(35). – С. 65–71.
4. Міняйло О. І. Сучасний стан та перспективи розвитку електронних державних закупівель в Україні / О. І. Міняйло, А. М. Костенко // Економічний вісник університету. – 2016. – Випуск № 29/1. – С. 135–144.
5. Письменна М. С. Міжнародний досвід публічних закупівель / М. С. Письменна // Бізнес-Інформ. – 2017. – Вип. 11. – С. 47–51
6. Directive 2014/24/EU of the European Parliament and of the Council “On public procurement and repealing Directive 2004/18/EC” of 26 February 2014. URL: http://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2014.094.01.0065.01.ENG (дата звернення: 01.11.2019). – Назва з екрана.

REFERENCES

1. Sevostianova, H. S. (2016). Suchasnyi stan normatyvno-pravovoho zabezpechennia publichnykh zakupivel v Ukraini [The current state of legal support for public procurement in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu – Scientific Bulletin of Uzhgorod National University*, 10, 91–96 [in Ukrainian].
2. Zakon Ukrainy “Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy “Pro publichni zakupivli” ta deiakykh inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vdoskonalennia publichnykh zakupivel”: pryiniaty 19 ver. 2019 roku № 114-IX [Law of Ukraine on amendments to the Law of Ukraine “On Public Procurement” and some other legislative acts of Ukraine on improvement of public procurement from September 19 2019, № 114-IX]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/114-20> (accessed 01 November 2019) [in Ukrainian].
3. Parasio-Verhunencko, I. M. (2017). Analiz publichnykh zakupivel: metodychni ta

- praktychni aspekty [Public procurement analysis: methodological and practical aspects]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia", Ser. : Ekonomika – Scientific Notes of the National University "Ostroh Academy", series Economics*, 7 (35), 65–71 [in Ukrainian].
4. Miniailo, O. I. Kostenko, A. M. (2016). Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku elektronnykh derzhavnykh zakupivel v Ukraini [Current state and prospects of development of electronic public procurement in Ukraine]. *Ekonomichniy visnyk universytetu – University Economic Bulletin*, 29/1, 135–144 [in Ukrainian].
 5. Pysmenna, M. S. (2017) Mizhnarodnyi dosvid publichnykh zakupivel. [International experience in public procurement]. *Biznes-Inform – Business Inform*, 11, 47–51 [in Ukrainian].
 6. Directive 2014/24/EU of the European Parliament and of the Council “On public procurement and repealing Directive 2004/18/EC” of 26 February 2014. URL: http://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2014.094.01.0065.01.ENG.

В. А. Кулик, доктор економічних наук, доцент; **Є. А. Карпенко**, кандидат економічних наук, доцент (Вищеє учебне заведение Укоопсоюзу «Полтавський університет економіки і торгівлі»). **Торги с ограниченным участием: порядок проведения и необходимость применения предприятиями и организациями в Украине.**

Аннотация. Цель статьи заключается в изучении механизма проведения торгов с ограниченным участием и обосновании возможностей их применения в Украине. **Методика исследования.** Решение поставленных в статье задач осуществлено с помощью таких общенаучных и специальных методов исследования: анализа и синтеза, систематизации, сравнения и обобщения, диалектического подхода. **Результаты.** Исследованы особенности проведения публичных закупок с применением процедуры торгов с ограниченным участием. Исследованы подходы к оценке участников при квалификационном отборе. Обоснована необходимость учета в методике оценки не только размера квалификационного критерия, но и его весового коэффициента, а проведение оценивания, исходя из специфики предмета закупки. Доказана необходимость применения торгов с ограниченным участием для повышения качества закупок и гармонизации системы закупок со стандартами ЕС. **Практическая значимость результатов исследования.** В статье приведены алгоритмы осуществления первого и второго этапов проведения торгов с ограниченным участием и обосновано, что внедрение новых процедур закупки будет способствовать повышению качества закупок и способствовать гармонизации с законодательством ЕС.

Ключевые слова: закупка, директивы Европейского Союза, публичные закупки, процедура закупки, тендер, торги, торги с ограниченным участием.

V. Kulyk, Dc. Econ. Sci., Docent; **Y. Karpenko**, Cand. Econ. Sci., Docent (Poltava University of Economics and Trade). **Limited participation bidding: procedure for implementation and necessary application of enterprises and institutions in Ukraine.**

Annotation. The purpose of the article is to study the features of public procurement using the procedure restricted tendering in Ukraine. The new Law of Ukraine «On Amendments to the Law of Ukraine «On Public Procurement» and some other legislative acts of Ukraine on improvement of public procurement, which will enter into force on April 19, 2019, foresees this procedure. **Methodology of research.** The tasks of the article are solved using the following general scientific and special research methods: analysis and synthesis, systematization, comparison and generalization, dialectical approach. The experience of other countries in assessing participants in the qualification phase was explored using the comparison method. This allowed us to form our own vision of the methodical approach to the price of participants at the stage of qualification selection. **Findings.** The peculiarities of conducting public procurement with the use of the restricted tendering procedure

are investigated. Approaches to the evaluation of participants in qualifying selection are explored. The necessity of taking into account not only the size of the qualification criterion, but also its weight coefficient, and the assessment based on the specifics of the procurement subject, are justified. The necessity of using restricted tenders has been proved to improve the quality of procurement and harmonize the procurement system with EU standards. **Practical value.** The article describes the algorithms for the implementation of the first and the second stages of tendering with limited participation and substantiates that the introduction of new procurement procedures will improve the quality of procurement and will facilitate harmonization with European Union legislation.

Keywords: procurement, directives of the European Union, public procurement, procurement procedure, tender, tendering, restricted tendering.